

„Analiza ex ante instrumentów finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim” (Etap I)¹

Streszczenie i najważniejsze wnioski

Badanie przeprowadzone zostało na zlecenie Województwa Warmińsko-Mazurskiego w 2013 r. przez PSDB Sp. z o.o. na podstawie Art. 37 Rozporządzenia (UE) Nr 1303/2013² lit. a-g. Celem głównym badania była ocena zasadności, możliwości i zakresu zastosowania instrumentów finansowych w okresie programowania 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim.

Dokonano agregacji tematyki badawczej wynikającej z celów tematycznych interwencji 2014-2020 w kilka głównych obszarów:

- Przedsiębiorczość - instrumenty finansowe, które znajdują główne zastosowanie w odniesieniu do wsparcia przedsiębiorczości,
- Obszary miejskie - instrumenty finansowe, które znajdują główne zastosowanie w odniesieniu do rewitalizacji obszarów miejskich,
- Inne - analizą objęte były też dwa inne obszary, w których mogą mieć zastosowanie instrumenty finansowe: podmioty ekonomii społecznej i studenci, absolwenci oraz pracownicy naukowcy zamierzający rozpocząć działalność gospodarczą.

Przyjęto cztery następujące perspektywy badawcze:

- Perspektywa strony popytowej: przedsiębiorców, samorządów miast, podmiotów ekonomii społecznej, studentów i pracowników naukowych;
- Perspektywa strony podażowej – perspektywa instytucji finansowych, kapitałowych oraz partnerów społeczno-gospodarczych, prywatnych inwestorów;
- Perspektywa systemowa instytucji zaangażowanych we wdrażanie interwencji publicznej w ramach polityki spójności;
- Perspektywa ekspercka.

Informacje ze strony popytowej (potencjalnych beneficjentów wsparcia) pozyskano w badaniach jakościowych i ilościowych. Badania ilościowe (wywiady bezpośrednie „face to face” i telefoniczne oraz przy wykorzystaniu internetu) zostały przeprowadzone z przedsiębiorcami oraz samorządami miast (obszary „Przedsiębiorczość” i „Obszary miejskie”). Pozostałe mniej liczne grupy potencjalnych beneficjentów należących do obszaru „Inne” były badane metodami jakościowymi (przy użyciu częściowo ustrukturyzowanych scenariuszy).

Informacje ze strony podażowej pozyskano głównie metodami jakościowymi. Badania te odnosiły się do pośredników finansowych i banków działających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, innych instytucji finansowych, kapitałowych oraz partnerów społeczno-gospodarczych. Przeprowadzono także wywiady z przedstawicielami pośredników finansowych działających

¹ Zgodnie z art. 37 ust. 3 Rozporządzenia (UE) Nr 1303/2013 ocena ex ante może zostać przeprowadzona etapami.

² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, jak również ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006

w województwach wdrażających inicjatywy JESSICA i/lub JEREMIE. W przypadku sondowania możliwości zaangażowania kapitału prywatnego w inwestycje publiczne („Obszary miejskie”) pozyskano opinie inwestorów prywatnych mających doświadczenia w takich projektach.

W przypadku perspektywy eksperckiej i systemowej główną metodą eksploracji były metody jakościowe (wywiady indywidualne) ze specjalistami zajmującymi się problematyką finansowania działalności gospodarczej, oraz przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie interwencji publicznej w ramach polityki spójności.

Uzyskane w ten sposób informacje były konfrontowane z szeroko prowadzoną analizą literaturową (desk research).

Wyniki badania przedstawiono w trzech częściach: wyniki dotyczące diagnozy zapotrzebowania na finansowanie zewnętrzne i luki w tym finansowaniu, doświadczenia z wdrażania instrumentów zwrotnych w obecnej perspektywie finansowej, rekomendacje w zakresie wykorzystania instrumentów inżynierii finansowej w ramach RPO WiM 2014-2020.

Diagnoza zapotrzebowania na finansowanie zewnętrzne i luki w tym finansowaniu

Luka w finansowaniu może dotyczyć 17,8% przedsiębiorstw MSP z województwa warmińsko-mazurskiego. Wielkość luki finansowej wyliczonej jako część wartości finansowania zewnętrznego, o które przedsiębiorcy starali się, a nie otrzymali – wynosi 125 mln zł rocznie. Wyniki badania potwierdziły gorszy dostęp do finansowania zewnętrznego firm mniejszych (samozatrudnieni i mikroprzedsiębiorstwa - 20%), na wczesnym etapie rozwoju, realizujących niskie obroty (do 100 tys. zł/rok – 9-15%). Utrudniony dostęp do finansowania zewnętrznego mają firmy z sekcji PKD turystyka – 36%, rolnictwo – 21%, budownictwo oraz usługi wiedzochłonne – 10-12%.

Nie stwierdzono utrudnień w dostępie do finansowania firm, których właścicielami są osoby należące do grup wykluczonych.

W opinii przedsiębiorców istnieją luki kwotowe w finansowaniu dotyczące regionalnych MSP. Około 20% przedsiębiorców planuje wziąć kredyt w wysokości 25.000-50.000 zł, a jedynie 6% ocenia, że ma szansę na takie finansowanie; nie mniej istotna jest luka w finansowaniu w kwotach 50.000-100.000 zł. Tutaj finansowania oczekuje około 18,8% przedsiębiorstw, a uzyskania kredytu spodziewa się zaledwie 3%. Na pożyczki o wartości od 100.000 do 300.000 zł zgłasza zapotrzebowanie ponad 25% respondentów, natomiast jedynie 1% ocenia pozytywnie swoje szanse. Jeśli chodzi o pożyczki powyżej 300.000 zł to łącznie około 15% przedsiębiorców zgłasza takie zapotrzebowania na finansowanie dłużne, podczas gdy praktycznie żaden z nich nie liczy na możliwość otrzymania kredytu w takiej kwocie.

Struktura przedmiotowa zapotrzebowania na kwoty finansowania jest następująca: na wszystkie te elementy, które mają charakter wydatków bieżących (nie są amortyzowane), to znaczy środki obrotowe, zakup wyposażenia, oprogramowania, usług itd. koncentrują się wokół niewielkich kwot – do 50.000 zł, co najwyżej 100.000 zł. Natomiast w przypadku zakupów środków trwałych, nieruchomości, środków transportu, udział kwot rzędu 100.000 -500.000 zł jest wyraźnie większy. W tych grupach inwestycji pojawiają się także kwoty powyżej 500.000 zł, jednakże kwoty powyżej 1 mln zł dotyczą niemal jedynie zakupu nieruchomości.

Analizy wskazują na bardzo duże zapotrzebowanie na zewnętrzne finansowanie (w tym także zewnętrzne finansowanie zwrotne) zgłaszane przez samorządy dużych miast województwa warmińsko-mazurskiego, które będą beneficjentami działania. W kolejnym okresie programowania JST będą posiadać w większości nie więcej niż 25% nakładów inwestycyjnych na projekty w obszarze rewitalizacji w ramach środków własnych. Zapotrzebowanie na kapitał oscyluje wokół poziomu 75% nakładów inwestycyjnych.

Przewidywana wysokość nakładów inwestycyjnych przeznaczonych na rewitalizację oscyluje w granicach 520 mln zł. Tym samym samorządom brakuje około 390 mln zł na ich realizację.

W przypadku studentów i absolwentów deklarowane zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne dotyczyło kwot z przedziału od 5.000 do 30.000 zł. Badane podmioty ekonomii społecznej (PES) wskazywały zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne w wysokości od 20.000 zł do 500.000 zł rocznie (mediana 60.000 zł na podmiot). Łączne zapotrzebowanie na finansowanie zwrotne dla PES w województwie warmińsko-mazurskim oszacowano na ok 30 mln zł.

Doświadczenia z wdrażania instrumentów zwrotnych w obecnej perspektywie finansowej

Badanie efektywności wsparcia w ramach narzędzi zwrotnych oparto o porównanie zmian w firmach objętych tym wsparciem ze zmianami, jakie zaszły w podmiotach grupy odniesienia, którą stanowią firmy aplikujące o finansowanie kredytowe z banków. W ten sposób starano się uchwycić rzeczywisty wpływ (netto) narzędzi inżynierii finansowej na regionalne firmy.

Efektywność wsparcia jest duża (w porównaniu do efektów uzyskanych w grupie kontrolnej):

- Firmy objęte wsparciem dwukrotnie częściej niż przedsiębiorcy z grupy odniesienia wprowadziły nowy produkt do oferty lub dokonały ulepszenia istniejącego produktu lub usługi (60,6% vs 34,3%);
- osiągały zdecydowanie większy przychód z ich tytułu od przedsiębiorców aplikujących o finansowanie bankowe (istotnie wyższy przychód – 31,2% vs 22,7%);
- niemal połowa klientów funduszy deklaruje, że zwiększyła zatrudnienie, podczas gdy w grupie odniesienia odsetek ten wynosi jedynie 35%. Jednocześnie odsetek firm deklaruujących spadek zatrudnienia jest wśród klientów funduszy dziesięciokrotnie mniejszy niż wśród ogółu kredytobiorców.

Najmniejszy wpływ miało wsparcie w zakresie ekspansji przedsiębiorstwa na nowe rynki regionalne, krajowe i zagraniczne.

W wyniku przeprowadzonej analizy relacji nakładów finansowych na poszczególne instrumenty finansowe do skali środków wspierających poszczególne obszary, stwierdzono występowanie silnego efektu dźwigni w finansowaniu. Jest ona najbardziej widoczna w odniesieniu do narzędzi wsparcia przedsiębiorczości, gdzie każda złotówka owocuje niemal 2 złotymi rzeczywistego wsparcia. W odniesieniu do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej oraz rewitalizacji miast efekt jest nieco mniejszy, ale nadal widać dźwignię finansową na poziomie około 135%. Efekt dźwigni finansowej jest charakterystyczny dla narzędzi inżynierii finansowej i dodatkowo wzmacnia efektywność ich stosowania.

Rekomendacje w zakresie wykorzystania instrumentów zwrotnych w RPO WiM 2014-2020³

Rekomenduje się w latach 2014-2020 uruchomić za pośrednictwem RPO WiM następujące narzędzia wsparcia w postaci instrumentów finansowych:

1. Fundusze pożyczkowe wspierające plany inwestycyjne szerokiej grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców z terenu województwa (Działania 1.3, 1.5, 3.1 w projekcie RPO WiM 2014-2020; Cele tematyczne: 2, 3; alokacja: 160 mln zł);
2. Fundusze pożyczkowe wspierające potrzeby obrotowe mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z terenu województwa (Działania 1.3, 1.5, 3.1 w projekcie RPO WiM 2014-2020; Cele tematyczne: 2, 3; alokacja: 40 mln zł);
3. Fundusz pożyczek z premią za sukces nastawionych na finansowanie projektów o szczególnym potencjale rozwojowym dla województwa (Działania 1.5, 3.1 w projekcie RPO WiM 2014-2020; Cele tematyczne: 2, 3; alokacja: 40 mln zł);
4. Fundusz poręczeń i gwarancji zobowiązań bankowych i pozabankowych (Działania 1.5, 3.1 w projekcie RPO WiM 2014-2020; Cele tematyczne: 2, 3; alokacja: 40 mln zł);
5. Pilotażowy fundusz inwestycyjny podwyższonego ryzyka nastawiony na finansowanie projektów o charakterze innowacyjnym (Działania 1.2, 1.3, 3.1 w projekcie RPO WiM 2014-2020; Cele tematyczne: 1, 2, 3; alokacja: 20 mln zł);
6. Fundusz wsparcia rewitalizacji obszarów miejskich (Oś Priorytetowa 7. Obszary wymagające rewitalizacji w projekcie RPO WiM 2014-2020, Cel tematyczny 9; alokacja: 195,30 mln zł);
7. Regionalny fundusz pożyczkowy wspierający urynkowanie warmińsko-mazurskich podmiotów ekonomii społecznej (Działanie 10.3 projektu RPO WiM 2014-2020, Cel tematyczny 9, alokacja: 20 mln zł);
8. Regionalny fundusz pożyczkowy dla studentów, absolwentów i pracowników naukowych planujących rozpocząć działalność gospodarczą na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Działanie 9.2 projektu RPO WiM 2014-2020, Cel tematyczny 8; alokacja: 40 mln zł);
9. Fundusz typu Social Venture Capital skierowany do podmiotów ekonomii społecznej z województwa warmińsko-mazurskiego (Działanie 10.3 projektu RPO WiM 2014-2020, Cel Tematyczny 9; alokacja: 20 mln zł).

---

³ Mając na uwadze, iż badanie prowadzone było w roku 2013 podana w rekomendacjach numeracja działań zaczerpnięta została z ówczesnego projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020. W procesie programowania numeracja ta uległa zmianie:

- Działanie 1.3 odpowiada obecnemu priorytetowi inwestycyjnemu 3a,
- Działanie 1.5 odpowiada obecnemu priorytetowi inwestycyjnemu 3c,
- Działanie 3.1 odpowiada obecnemu priorytetowi inwestycyjnemu 2b (zgodnie z Umową Partnerstwa ten PI nie jest wdrażany w ramach RPO WiM 2014-2020),
- Działanie 10.3 odpowiada obecnemu priorytetowi inwestycyjnemu 9v.